

Integratsiooni monitooring 2011: võõrdumus venekeelse elanikkonna seas on hakanud taanduma

20.03.2012

Täna esitleti Riigikogu konverentsiruumis Kultuuriministeeriumi tellimusel ning Praxise, TNS Emori ja Tartu Ülikooli teadlaste koostatud 2011. aasta Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringu tulemusi. Monitooring hõlmas rahvussuhete ja identiteedi, tööturu, hariduse, väärtuste ja poliitiliste eelistuste, osaluse ja meediatarbimise valdkondi ning käsitles ka uusimmigrantide kohanemise probleeme.

Monitooringu üks peamisi järeldusi on, et Eestisse eri aegadel sisseäänannuid ja nende järeltulijaid ei saa lõimumispoliitikas käsitleda ühtse grupina. Venekeelne elanikkond on eristunud üsna vastandlikeks rühmadeks. Kui võtta lõimumise tunnusteks eesti keele oskuse, Eesti kodakondsuse omamise, kodumaatunde ja enda samastamise Eesti rahvaga, siis võib öelda, et täielikult või tugevalt lõimunud on ligikaudu kolmandik (32%), täielikult lõimumata aga 13 % Eesti teistest rahvustest elanikkonnast. Nii tugevalt lõimunute kui täielikult lõimumata rühma osakaal teistest rahvustest 15-74 aastase elanikkonna seas on 2008. aastaga võrreldes kasvanud ligikaudu 5% võrra. Seega on erinevused venekeelse elanikkonna rühmade vahel kasvanud.

2008. ja 2011. aasta monitooringute tulemuste võrdlus viitab, et 2007-2008 aastatele iseloomulik võõrdumus venekeelse elanikkonna seas on hakanud taanduma. Kuigi hoiakud pole nii positiivsed kui majanduskriisi eelsetel aastatel, on pilt mitmete näitajate osas siiski parem kui 2008. aastal. Näiteks on kasvanud soov Eesti kodakondsuse vastu määratlemata kodakondsusega Eesti elanike seas. Kui 2008. aastal märkis 51 % määratlemata kodakondsusega vastajaist, et sooviks Eesti kodakondsust, siis praegu on nende osakaal suurenenud 64 %-ni. Tugevnenud on ka teistest rahvustest Eesti kodanike kodumaatunne - 76 % neist peab Eestit ainsaks kodumaaks. Positiivsemaks on muutunud eestlaste hoiakud teiste rahvuste kaasamise suhtes. 66 % eestikeelsetest vastajatest nõustus väitega, et „Venekeelse elanikkonna arvamusi tuleks paremini tunda ja nendega senisest rohkem arvestada, sest nad on osa Eesti ühiskonnast“.

Ühiskonna meelsus on seega võrdlemisi soodne lõimumispoliitikaga konstruktiivsemaks edasiminekuks. Uuringu üks autoritest, professor Marju Lauristin rõhutab, et Eestis elavaid teistest rahvustest inimesi ei saa lõimumispoliitikas käsitleda ühtse 'venekeelse elanikkonnana'. Lauristini sõnul toob monitooring esile mitmed siht- ja sidusrühmad, kelle eripära ei ole senises lõimumisprotsessis piisavalt arvestatud ning neid on ka avalikkuses vähe kajastatud. „Analüüsis eristus näiteks ühelt poolt „venekeelsete Eesti patriootide“ sihtrühm, keda iseloomustab väga tugev kodanikudentiteet ja kõrge lojaalsus Eesti riigile, kuid samas pole nende eesti keele oskus kuigi hea. Teiselt poolt on tähelepanu vääri väga hästi eesti keelt oskavate, kuid Eesti poliitika ning riiklike institutsioonide suhtes kriitiliste ning umbusklike inimeste rühm, kus annavad tooni noored.“

Noorte teema ongi seekordses monitooringus kesksel kohal. Autorid leiavad, et tuleks toetada tegevusi, mis tihendavad teistest rahvustest noorte suhtlust eestlastest eakaaslastega ja osalust eestikeelses avalikus ruumis, ühistes harrastustes ja vabatahtlike tegevuses.

Kultuuriministeeriumi asekanter Anne-Ly Reimaa sõnul annavad nii käesolev kui ka varasemad integratsiooni monitooringud hea ülevaate Eesti ühiskonnas toimuvatest arengutest, inimeste hoiakutest ja väärtushinnangutest. Kogutud andmed ja analüüs on väga oluliseks lähtekohaks uue

valdkondliku arengukava koostamisele. „Aasta teises pooles esitame ettepaneku valitsusele aastate 2014-2020 lõimimisvaldkonna arengukava koostamiseks, mille aluseks on äsja valminu monitooring. Arengukava koostamise protsessi on lõimumiskava juhtrühmal kavas kaasata nii kodanikeühendusi, kohalikke omavalitsusi ja teisi asjasse puutuvaid huvigruppe, et kõik sidus- ja sihtrühmad saaksid toetust vastavalt nende vajadustele,“ ütles asekancler Reimaa.

Majanduskriis on mõnevõrra suurendanud rahvuslikke erisusi tööturul nii töötuse osakaalu kui hõivestruktuuri osas. See on lisanud Venemaa tööturu ja ühes sellega ka Venemaa kodakondsuse atraktiivsust venekeelsest keskkonnast pärit noorte seas. Monitooringu tulemused viitavad vajadusele pöörata suuremat tähelepanu teistest rahvustest noorte motivatsioonile jätkata õpinguid ja leida eneseteostusvõimalusi Eestis.

Samas on kasvanud eestikeelse kõrghariduse eelistus venekeelse elanikkonna seas. Kui 2008. aastal eelistas 19 protsenti vene emakeelega vastajatest eelistatud kõrghariduse keelena eesti keelt, siis nüüd on nende osakaal kasvanud 26 protsendini.

Monitooring toob esile, et seda kolmandikku venekeelsest elanikkonnast, kes on Eesti ühiskonnas hästi lõimunud, aktiivne ja tugeva kodanikudentiteediga, tuleks rohkem kaasata edasise lõimumispoliitika kavandamisse ja elluviimisesse. Lõimumisele saavad kaasa aidata nii riigi institutsioonid kui kodanikuühiskond, sealhulgas vabaühendused, erakonnad, tööturu partnerid.

Lõimumisvaldkonna edendamise eest seisavad hea mitmed ministriumid. Kultuuriministeeriumi põhiülesandeks on toetada rahvusvähemuste kultuuriseltside tegevust, arendada kultuuridevahelisi koostöötegevusi ning osaleda lõimumiskava juhtimise ja hindamise protsessis. Haridus- ja Teadusministeerium koordineerib eesti keele õppele üleminekut ning eesti keele õpet lasteaedades, koolides kui ka kooliväliselt ja täiskasvanutele. Sotsiaalministeerium koordineerib töötute keeleõpet ja tutvustab võrdse kohtlemise seadusest tulenevaid tegevusi. Siseministeeriumi peamiseks ülesandeks on kodakondsusega seonduvate tegevuste koordineerimine.

Eesti ühiskonna lõimumismonitooring ja kokkuvõte on kättesaadav Kultuuriministeeriumi ja Poliitikauuringute Keskuse Praxis kodulehel.

Uuringtulemustega seotud küsimused:

Hille Hinsberg

Poliitikauuringute Keskus Praxis

hille.hinsberg@praxis.ee

+372 5647 3193